

Світова політика

УДК 327 (510:73: (529.1))

Сабадан О. О.

Студент Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

**ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТАЙВАНЮ ЯК
ВИКЛИК РЕГІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ**

Надається опис внутрішньополітичного та зовнішньополітичного становища Тайваню та впливу останнього на перебіг Тайванської проблеми. Аналізуються основні виклики безпеці Тайваню за умови проголошення незалежності.

Ключові слова: *проголошення незалежності, регіональна безпека, регіональний порядок, безпекове середовище, конфронтація, проблема визнання, концепція «одного Китаю».*

У цьому дослідженні було поставлено за мету проаналізувати позицію Тайваню з тієї точки зору, що курс на відділення є невигідним. Дійсно, проголошення незалежності є порівняно простою юридичною дією, за якою стоїть проблема вирішення маси інших питань. Статус незалежної держави вимагає наявності системи відносин, які могли б забезпечувати позитивну динаміку незалежності. Це включає економічну, політичну, соціальну, військову, безпекову складову, участь у міжнародних організаціях. Усі ці напрями вимагатимуть від Тайваню такої кількості ресурсів, якими він не володіє. З іншого боку потенційні зміни в регіоні від реалізації цих напрямів

Проголошення незалежності Тайваню як внутрішньополітичний акт насправді має суттєвий зовнішньополітичний вимір. Припустимо у цьому дослідженні, що проголошення незалежності апоріє суперечить інтересам КНР. Проголошення незалежності — а саме зміна в Конституції —, яка за згоди населення та політиків може бути впроваджена в найкоротші строки. За нею стоїть нове зовнішньополітичне

середовище, у якому потрібно застосовувати абсолютно іншу стратегію.

Середовище стає новим не тільки через зіпсовані відносини з КНР [2, с.34]. Тайвань змушений видозмінювати відносини як з США, так і з сусідами. Проголошуючи незалежність, Тайвань ставить питання США: чи варто США визнавати Тайвань? В будь-якому разі підтримка незалежності це втрата позитивних моментів співпраці США та КНР та перехід конфлікту в більш активну фазу, яка є менш вигідною для США. Це ж стосується військового фактору. Вірогідність того, що Пентагон буде захищати незалежність острова зменшується порівняно з потенційною агресією за ситуації статусу кво [5, с.4].

Проголошення незалежності стане своєрідним знаком того, що Пекін та Вашингтон послабили свою рішучість у цьому питанні, або навпаки — Тайвань намагається звільнитися від їх опіки. В цьому разі варто очікувати активізації найближчих сусідів і невідомо чи така активізація буде не буде суперечити інтересам Тайваню.

У випадку Тайваню потенційний програш набагато переважає потенційний виграш. Якщо абстрагуватися і допустити той факт, що Тайвань проголосив незалежність, то виграти він може лише в тому, що зможе брати участь і міжнародному житті як самостійний його член, але з одним застереженням: якщо КНР не заблокує такі намагання. Проблему розширення торгівлі проголошення незалежності не вирішує, оскільки досвід показує, що відсутність дипломатичних зносин — не перепона для торгівлі. Якщо ж звернути увагу на те, що КНР навряд чи залишить цю ситуацію без військового втручання, то навіть блокада буде суттєвим ударом для тайванської економіки.

З іншого ж боку, перед Тайванем стоїть загроза зазнати руйнації. І в будь-якому разі, Тайвань втрачає стратегічно партнера у торговельному та економічному питаннях. Виникає раціональне запитання: навіщо ризикувати, якщо це на кону не такий великий виграш? Що стосується вірогідності успішності операції по захопленню Тайваню, то аналітичний центр RAND Corporation здійснює відповідні дослідження. У дослідженні 2000 року центр негативно розцінив можливості КНР із захоплення острова. У дослідженні 2009 року робиться висновок, що КНР має досить великі шанси на успіх [8, с. 6]. Але є декілька важливих деталей. Військово-морські сили КНР володіють таким потенціалом, що у першу хвилю десантування можуть спорядити 31 тис. бійців, що

є досить малою кількістю, щоб здійснити захоплення або забезпечити суттєвий плацдарм для подальших хвиль атаки.

Крім цього, тайванські та американські військові потужності, зокрема авіація та артилерія здатні знищити військово-морську групу, що буду намагатися висадити десант. Таким чином, КНР зможе забезпечити собі перевагу після широкомасштабного повітряного бою, де вона має перевагу у кількості та/або після ракетного обстрілу. Останній розвиток подій (до речі, найбільш ймовірний, оскільки дає найбільше шансів на реалізацію цієї місії) фактично означатиме повну руйнацію інфраструктури. Положення, у якому знаходиться Тайвань, можна охарактеризувати як «від КНР не позбавитися — краще співпрацювати, ніж ворогувати». Така формула прямо нагадує риторичку Ма Інцзю, який заявив, що відносини з КНР можуть дати Тайваню як позитив, так і негатив, тому потрібно максимізувати позитивну частину і мінімізувати негативну.

Варто зазначити, що Тайвань не піде на такий важливий зовнішньополітичний крок як проголошення незалежності без підтримки США [7, с.6], з іншого боку, сили НВАК, які так і не досягли рівня Пентагону, все ж кожного року активно посилюються, при цьому відпрацьовуючи ведення війни проти більш сильного противника. В цій ситуації час грає не на користь тайванців. Для США проголошення незалежності також не є вигідним: у цьому разі конфлікт між сторонами, який до цього був непередметним, стане, навпаки, предметним. У разі проголошення треба робити вибір чи підтримувати Тайвань далі. Позитивна відповідь на це запитання фактично означатиме необхідність розриву будь-яких партнерських зносин з КНР. Що стосується подальшої роботи після проголошення незалежності, то вона є навіть більш проблематичною, оскільки проблема юридичного оформлення незалежності нагадує верхівку айсберга, більша частина якого ховається під водою.

Тайвань бере участь у територіальних суперечках у Південно-Китайському морі, зокрема стосовно островів Спратлі, Парасельських островів та інших. Усі країни, що виходять до Південно-Китайського моря визнають принцип «одного Китаю», тому не можуть висувати вимоги до Тайваню, з огляду на відсутність у нього міжнародної правосуб'єктності. В разі проголошення незалежності Тайвань виступатиме повноцінною стороною у спорах, але це не видається позитивним варіантом розвитку подій.

Населення Тайваню є висококваліфікованою робочою силою, що має бажання якісно відтворювати власний потенціал. Це можливо у випадку розвитку прозорих економічних відносин з іншими державами. У цій системі координат КНР займає чільне місце (26% експорту Тайваню, 14% припадає на торгівлю з Гонконгом). Видається, що для налагодження співпраці з континентальним сусідом є більш вигідним, ніж економічна конфронтація. Це підтверджується на практиці: лише за 2011 рік підприємці з Тайваню інвестували в економіку КНР 11 млрд. дол., а також встановили обмеження на володіння континентальними китайцями підприємствами на території Тайваню на рівні 50% (порівняно з попередніми 10%, окрім стратегічних для економіки сфер, де існувала повна заборона) [6, с.3]. В разі конфронтації велика кількість активів виявляться під загрозою.

Основна частина економіки Тайваню припадає на виробництво високотехнологічної продукції. У цьому разі співробітництво з КНР надасть (точніше залишить) доступ до величезного внутрішнього ринку та можливості імпортувати ресурси. Важливо відмітити, що КНР наразі контролює близько 85–90% виробництва силіцію, що є життєво необхідним для виробництва мікроелектроніки.

Як було згадано, проголошення незалежності Тайваню розцінюється КНР як загроза його територіальній цілісності [1, с.12]. Але якщо абстрагуватися від військово-політичного тертя між сторонами, проголошення незалежності може розцінюватися сусідніми країнами в регіоні як знак того, що домінування КНР у цьому питанні закінчилося і настав момент, коли і собі чогось «вхопити». Так до Тайваню очевидно будуть адресовані територіальні претензії від сусідів по Південно-Китайському морі, а також претензії щодо регулювання мореплавства, тощо.

Аналогічним чином проблеми виникнуть з визнанням. Наразі Республіку Китай визнають лише 23 держави, жодна з яких не володіє значною зовнішньополітичною потугою. Це досить несприятлива ситуація, з огляду на те, що в разі проголошення незалежності Тайваню буде необхідно створювати союзницькі відносини.

Такою ж проблемою видається участь Тайваню в міжнародних організаціях. В разі блокування вступу до ООН з боку КНР, Тайвань не матиме можливості вступити ні до ООН, ні до спеціалізованих установ ООН, що цікавить їх більшим чином.

Ідея проголошення незалежності є цінною лише тоді, коли така незалежність дасть можливість здійснювати щось таке, що при статусі кво

не видається можливим. У зовнішній політиці це перш за все встановлення дипломатичних зносин (на базовому рівні) та формування союзів. Що стосується дипломатичного рівня, то усі держави мають дипломатичні відносини з КНР, а це означає, що визнають фундаментальний принцип «єдиного Китаю». Якщо розглядати питання союзів або участь Тайваню у певних інституційних проектах, то це означає, що формування безпекового середовища у Східній Азії не просто буде гальмуватися, відбуватиметься очевидна конфронтація [8, с. 3]. На це не підуть країни-сусіди, наприклад Японія, які вважають безпеку в Тайванській протоці важливою основою своєї безпеки. В цьому разі «просування» Тайваню в інституціях або укладення союзів прямо суперечитиме інтересам Японії.

Тайвань разом з проблемою двох Корей — ключові проблеми для розвитку безпекового середовища у Східній Азії. Якщо користуватися концепцією регіонального порядку, то можна розглядати дану ситуацію як таку, що корисна США. Але це не означає, що процес гальмування інституалізації суперечить національним інтересам КНР. Якби КНР забажала мирного врегулювання проблеми та дозволила розглядати проблему Тайваню на багатосторонньому рівні, то це автоматично.

Проголошення незалежності не дасть чіткої відповіді на питання участі Тайваню у міжнародних організаціях. На це є декілька причин. По-перше, через позицію КНР з цього приводу. По-друге, через те, що Тайвань при статусі кво брав та продовжує брати активну участь у декількох організаціях, тому навіть виникає питання чи відбудеться відносне покращення.

Тайвань бере активну участь у діяльності СОТ та АТЕС. Тайвань входить у двадцятку країн світу за ВВП та за рівнем торгівлі, тому СОТ зацікавлена у Тайвані такою ж мірою, як Тайвань у СОТ. Тайвань підтримує та бере безпосередню участь у ряді ініціатив та програм щодо покращення торгівлі у світі та допомоги слаборозвиненим країнам.

Це саме стосується АТЕС. Проблема в тому, що у зв'язку зі своїм спірним статусом, на засідання найвищого рівня не допускають президента Тайваню, лише його представника. Чи це є значним обмеженням участі Тайваню у діяльності цієї організації залишається спірним питанням.

Тайвань робив спроби вступити до інших організацій, передусім ООН. Заявки на вступ робилися під новою назвою держави — Республіка Тайвань, але зазнали невдачі. Найбільш близько Тайвань наблизився

до вступу у Всесвітню організацію охороно здоров'я (ВООЗ) у зв'язку з збільшенням кількості епідемій, передусім різних форм грипу, у регіоні Східної Азії. Така активність викликала реакцію Пекіна, який дав згоду позитивно сприяти вирішенню питання участі Тайваню у міжнародних організаціях, передусім Спеціалізованих установах ООН у тому форматі, який не ставить під загрозу суверенітет КНР, у випадку продовження мирного діалогу з питань відносин у протоці.

З наведеного вище можна зробити наступний висновок: Тайвань, у теперішній ситуації статусу кво бере участь в діяльності міжнародних організацій, проголошення незалежності навряд чи покращить ситуацію, оскільки автоматично викличе протест Пекіну взагалі та зокрема з тих питань, де був досягнутий прогрес, поставить під питання вже існуюче членство Тайваню в АТЕС. Будь-яка конфронтація ускладнюватиме ситуацію, тому що в такому разі проблема членства Тайбею в МО буде поставлена ребром, а це фактично означає негативну відповідь, оскільки навряд чи яка організація захоче іти у ва-банк та робити спроби підтримати тут когось крім КНР.

Було сказано, риторика стосовно проголошення незалежності є більшим чином внутрішньополітичною особливістю, ніж дієвим та та осмисленим політичним курсом [4, с.9]. Політичне середовище Тайваню можна вважати поділеним на два табори: пан-зелену та пан-блакитну коаліцію. Питання відносин у протоці є одним з фундаментальних проблем, що обумовлюють такий поділ. Для розуміння того, що риторика про незалежність є більшим чином передвиборча технологія, ніж реальна альтернатива важливо також відзначити, що в роки, коли при владі були «зелені» суттєвих дій у напрямі реалізації цього курсу прийнято не було, і навіть більше, в останні роки існує тенденція, що ДПП з метою отримання більшої кількості голосів відмовляється від ревізійністських підходів у своїх платформах.

У політичному житті Тайваню присутній ще один актор — Пан-пурпурна коаліція. По суті її не відносять до політичних партій, вона являється громадською організацією, що об'єднує людей, які займають нижчі щаблі у соціальній структурі: інваліди, знедолені, літні люди, працівники, вчителі, тощо. Пан-пурпурна коаліція висловлює занепокоєність надмірною політизацією питання незалежності та об'єднання, а це означає, що дана організація може виступити потенційним противником курсу на відокремлення. Розмови стосовно покращення податкової системи та факт, що неможливі громадяни об'єднані однією інституцією

показує те, що громадяни занепокоєні економічним станом в країні. В цьому контексті спробу конфронтації з КНР можна розцінювати як жорстке випробування для економіки, а отже у світлі тенденцій — політично невиправданим курсом.

Висновки.

Тайванська проблема на сучасному етапі є досить стабільною та контрольованою проблемою. Головними акторами, що створюють фон, у ній виступають США та КНР. Такий її стан пояснюється тим, що дві держави, одна з яких захищає своє глобальне лідерство, а інша претендує на нього, не можуть не мати конфліктних ситуацій. Але реалії сучасних відносин вказують на те, що сторони не зацікавлені у прямому конфлікті, тому Тайвань як непередметний конфлікт залишено у тій фазі, де він приносить найменше клопоту. Сторони не намагаються робити рішучих кроків, як то мирного чи силового характеру, бо розуміють що це може порушити рівновагу.

Що стосується Тайваню, то в даній системі координат йому відведено спокійний простір для того, щоб відбувся природний розвиток його політичного середовища, щоб згодом це середовище озвучило свою позицію, відповідно до якої США та КНР будуть приймати подальші дії.

Цікавим фактом є те, що КНР та США на даному етапі фактично формують середовище, а рішення цілком приймає Тайвань. Така роль є природною для Тайваню, оскільки історично він провадив свій зовнішній курс, який в результаті корегувався чи обмежувався США, а не був повністю підконтрольним США. Таким чином розвиток цієї проблеми залежить від двох речей: від середовища, яке буде створено США та КНР, і від рішення Тайваню.

Ряд причин вказує на недоцільність такого курсу. Серед них: більш вірогідна загроза з боку КНР, ніж допомога з боку США, негативна динаміка економічного розвитку, потенційна політична криза та сумнівне покращення позиції в міжнародних організаціях. Як результат, на даному етапі, при даних умовах проголошення незалежності Тайваню по своїй природі не є вигідним кроком.

Список використаних джерел:

1. Китай в мировой и региональной политике: история и современность. — М., 2003.
2. Китай в мировой политике. — М., 2001.
3. Togzhan Kassenova. Global Non-Proliferation and the Taiwan Dilemma [Электронный ресурс]/Carnegie Endowment for International Peace. — Режим доступа: <http://carnegieendowment.org/2012/03/22/global-non-proliferation-and-taiwan-dilemma/a5gh>
4. Huoyan Shyu. Taiwan's Democratization and the Freezing of the Party System. — Institute of Political Science, Academia Sinica, Taiwan, 2009.
5. Wu-ueh Chang, Chien-min Chao. Managing Stability in the Taiwan Strait: Non-Military Policy towards Taiwan under Hu Jintao. — Journal of Current Chinese Affairs, Hamburg, 2009.
6. Dafydd Fell. Prospects for Taiwan and Cross-Strait Relations: 2010–2016. — School of Oriental and African Studies, University of London, 2011.
7. Roger Cliff. Anti-Access Measures in Chinese Defense Strategy. — RAND Corporations, 2011.
8. David A. Shlapak, David T. Orletsky, Toy I. Reid and others. A Question of Balance Political Context and Military Aspects of the China-Taiwan Dispute. — RAND Corporations, 2009.
9. Малевич Ю. И. Проблемы внешней политики Китайской Народной Республики / Ю. И. Малевич. — Минск: Белорусский государственный университет, 1991.

Стаття надійшла до редакції 13.02.2013 р.

Сабадан О. О. Провозглашение независимости Тайваня как вызов региональной безопасности.

Дается описание внутривосточного и внешнеполитической среды Тайваня та ее влияния на развитие Тайванской проблемы. Анализируются основные вызовы безопасности Тайваня в случае провозглашения независимости.

Ключевые слова: *провозглашение независимости, региональная безопасность, региональный порядок, конфронтация, проблема признания, концепция «одного Китая».*

Sabadan O. O. The declaration of independence of Taiwan as a challenge to regional security.

The description of the foreign and domestic political environment of Taiwan and its influence on the development of the Taiwan problem. Analyzes the main challenges to security of Taiwan in the event of the declaration of independence.

Keywords: *declaration of independence, regional security, regional order, confrontation, recognition problem, the concept of «one China».*